

Forslagene til endringer i barnehageloven om nytt system for styring og finansering

Kort fortalt om de viktigste grepene!

Både kommunale og private barnehager er en viktig del av kommunens velferdstjenester til innbyggerne sine. Om lag halvparten av barnehagene i Norge er private. Store deler av dagens regelverk er 20 år gammelt, og ble laget i en tid da det var nødvendig med rask utbygging for å sikre barnehageplasser til mange flere barn. Nå er situasjonen annerledes. Vi får færre barn enn før. Det har også skjedd andre store endringer i barnehagesektoren. I årene som kommer er det behov for et regelverk som lar kommunene ta vare på og utvikle kvaliteten i alle barnehagene, samtidig som totalt antall barnehageplasser må reduseres fordi blir det færre barn som skal ha barnehageplass.

Barnehager er til for barna. Skal barna ha det godt i barnehagen, må også barnehagene være gode og forutsigbare arbeidsplasser som tiltrekker seg kompetente ansatte. Målet med de nye reglene er å sette barna i sentrum og å skape forutsigbarhet for barnehageeiere, for de ansatte, og for foreldrene som har barn i barnehage – uavhengig av om det er private eller kommunale barnehager.

Det som nå er sendt på høring er regjeringens forslag til endringer i regelverket. Slike forslag sendes på høring fordi det er viktig å få innspill og synspunkter fra alle som kan bli berørt av endringene. Fristen for å komme med innspill er 1. februar 2024. Alle innspillene vil bli grundig gjennomgått og vurdert, før regjeringen fremmer sitt endelige forslag til lovendringer for Stortinget. Deretter skal forslaget behandles og vedtas av Stortinget.

Fordi høringsnotatet er langt og omfattende har vi laget en kort oppsummering av de viktigste grepene, for å gjøre det lettere å lese og forstå sentrale forslag:

Forslag om å gi kommunen mulighet til å justere antall barnehageplasser ut fra behovet for plasser:

Departementet foreslår å gi kommunen mulighet til å endre godkjent antall barnehageplasser hvert 10. år ved overkapasitet i hele eller deler av kommunen.

- I noen kommuner vil det bli færre barn i barnehagealder i årene fremover. Forslaget skal gi kommunen mulighet til å redusere antall barnehageplasser ved overkapasitet. Det skal gjøre det mulig med langsiktig planlegging for å håndtere perioder med nedgang i barnetall på en måte som gir forutsigbarhet for barnehagene, foreldrene og ansatte, i stedet for å vente og se hvilke barnehager som får nok søkere fra år til år.
- Regelen gjelder kun for kommende opptak. Kommunen kan ikke flytte barn som allerede går i barnehagen.
- En eventuell reduksjon av plasser skal fordeles jevnt mellom barnehagene i kommunen, både private og kommunale barnehager, men kommunen skal også ta hensyn til at det kan være ulikt behov for plasser i ulike deler av kommunen.
- Kommunen skal ta hensyn til at det kan være behov for å opprettholde flere plasser i enkelte typer barnehager basert på etterspørselen (søkertall). Det kan gjøre at kommunen bare kan redusere plasser i egne barnehager.
- Kommunen kan bare redusere antall plasser en barnehage er godkjent for hvert tiende år, og en reduksjon av plasser skal varsles to år i forkant. Det skal hindre at en reduksjon går utover barna som allerede går i barnehagen, og gi stabilitet for de ansatte.

Forslag om å gi kommunen mulighet til å gi lokale forskrifter med krav som skal gjelde for alle barnehagene i kommunen:

Departementet foreslår å gi kommunen mulighet til å gi forskrift om prioritering ved opptak av barn, åpningstid, bemanning og kompetanse og maksimalt nivå på foreldrebetaling og kostpenger. Lokale forskriftskrav vil gjelde i tillegg til de nasjonale reglene og skal finansieres av kommunen.

- Kommunen skal få mulighet til å drive en mer aktiv barnehagepolitikk og styrke kvaliteten lokalt. Kommunen skal for eksempel kunne ha høyere bemanning, eller lavere foreldrebetaling, enn det som følger av de nasjonale reglene. Lokale forskriftskrav skal gjelde for både kommunale og private barnehager.
- Kommunen skal få mulighet til å bestemme at barn med rett til plass skal prioriteres foran barn uten rett til plass. I dag kan søkere med rett til plass bli forbigått av yngre barn uten rett på plass, fordi de private barnehagene ikke trenger å prioritere søkere med rett. Foreldre til barn som har rett på plass skal i større grad få mulighet til å få plass i den

barnehagen de selv ønsker, uavhengig av om det er en privat eller kommunal barnehage de har søkt om plass i. Barnehagene kan fortsatt ta inn barn uten rett hvis det er ledig plass.

- Foreldre skal fortsatt ha anledning til å søke plass i alle barnehagene i kommunen, og kommunen skal fortsatt legge stor vekt på foreldrenes ønsker og behov ved opptaket. Dette vil være likt som i dag.

Forslag til endringer i reglene om beregning og tildeling av driftstilskudd til private barnehager:

Departementet foreslår å videreføre at private barnehager har rett til tilskudd. Formålet med foreldrebetaling og driftstilskudd skal være at barna i kommunen får et likeverdig barnehagetilbud av høy kvalitet. Kommunen skal gi en lokal forskrift om beregning av driftstilskudd til private barnehager. Det skal fortsatt være nasjonale regler om hvordan kommunen skal beregne tilskuddene.

- Tilskuddet skal bidra til at alle private barnehager kan drive i tråd med regelverket.
- Det skal gis lokale forskrifter om beregning av tilskudd i stedet for en nasjonal forskrift. Private barnehager er ulike og har ulikt kostnadsnivå. En lokal forskrift gjør det mulig å ta hensyn til forhold som påvirker kostnadene i ulike typer private barnehager i kommunen.
- Det skal fortsatt være tydelige nasjonale regler om hvordan kommunen skal beregne tilskuddet til de private barnehagene. Slike regler gir forutsigbarhet for de private barnehagene og hindrer at utmålingen av tilskudd blir tilfeldig eller usaklig.
- Det skal stå i barnehageloven at kommunen skal legge vekt på om barnehagen er ordinær, familiebarnehage eller åpen barnehage, antall barn og barnas alder, barnegruppenes sammensetning og behov, ansattes lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår og barnehagenes geografiske beliggenhet. Det skal også legges vekt på eventuelle vilkår som blir stilt til barnehagen. Dette er sentrale forhold som påvirker barnehagenes kostnadsnivå.
- Lokale forskrifter som tar hensyn til barnehagenes kostnadsnivå gir kommunen mulighet til å gi mer til de private barnehagene som trenger det mest. Dette gjelder for eksempel barnehager i levekårsutsatt områder som har behov for ekstra bemanning og barnehager som har en geografisk beliggenhet som gjør at de er dyrere i drift.

- De nye reglene skal bidra til økt kvalitet i barnehagene. Dagens finansiering av private barnehager stimulerer i for liten grad til dette, fordi barnehagene får det samme tilskuddet per barn uavhengig av barnehagens størrelse og beliggenhet og uavhengig av barnegruppens sammensetning og behov.
- Kommunen som barnehagemyndighet skal fortsatt likebehandle kommunale og private barnehager, både ved tildeling av tilskudd og når den utfører andre myndighetsoppgaver.
- Likebehandling betyr at like tilfeller skal behandles likt, mens ulike tilfeller kan behandles ulikt. At kommunen tar hensyn til barnehagenes kostnadsnivå i tråd med de nasjonale reglene om dette, vil være saklig forskjellsbehandling. Hvis kommunen legger vekt på andre forhold enn det som er tillatt etter loven, vil det være usaklig forskjellsbehandling. Det er ulovlig, både etter barnehageloven og forvaltningsretten.

Forslag til endringer i kravene til bruk av offentlige tilskudd og foreldrebetaling:

Departementet foreslår noen nye regler om bruk av offentlige tilskudd og foreldrebetaling.

- Det skal fortsatt være mulig for eiere av private barnehager å ta ut utbytte.
- Det skal fremgå tydeligere av loven at kostnader som belastes barnehagen skal stå i rimelig forhold til det barnehagen trenger, både i mengde varer og tjenester og kvalitet. En barnehage kan for eksempel ha behov for en firmabil for å dekke barnehagens transportbehov, men det trenger ikke å være en eksklusiv og dyr bil.
- Definisjonen av hvem som skal regnes som nærstående til barnehagen utvides noe. Det skal hindre at fysiske og juridiske personer som kan påvirke barnehagens beslutninger, inngår avtaler som ikke kommer barna i barnehagen til gode.
- Ut fra samme hensyn skal reglene om transaksjoner med barnehagens nærstående også gjelde for transaksjoner med andre som har en felles økonomisk interesse med den som er ansvarlig for barnehagen eller med barnehagens nærstående.
- Barnehagene skal ikke låne ut midler som stammer fra offentlige tilskudd eller foreldrebetaling. Det skal hindre at barnehager låner ut tilskuddsmidler til eier eller andre,

slik at de kan få økonomiske utfordringer. Kortsiktige utlån i form av en konsernkontoordning med betryggende sikkerhet skal fortsatt være tillatt.

Forslag til endringer i reglene om tilsyn og reaksjoner:

- Kommunen skal få mulighet til å holde tilbake, redusere eller kreve tilbakebetaling av tilskudd dersom en privat barnehage bryter barnehageloven.
- Utdanningsdirektoratet skal få mulighet til å føre tilsyn med de private barnehagenes bruk av kostpenger.
- Utdanningsdirektoratet skal få hjemmel til å innhente opplysninger fra tredjeparter når de fører økonomisk tilsyn.
- Endringene skal legge til rette for et profesjonelt og effektivt tilsyn, og bidra til at tilskudd og foreldrebetaling blir brukt i tråd med formålet.

Illustrasjon: Melkeveien Designkontor

Kunnskapsdepartementet